

14-складовик у варіанті (8+6)2 використав О. Павлович у творах «Крутий баран» і «Руський соловей» та О. Духнович у своєму вірші «Отечество». Хореїзація рядків становить 50% та 56% відповідно.

Подемо уривок вірша «Крутий баран» О. Павловича:

Добрий пастир свої овци // має дозирати,
14 (8+6)

А баранам, котрі будуть, // роги прирізати.
14 (8+6)

Пастир овци добре пасе // і до вовков храниць,
14 (8+6)

Крутий баран і доброго // пастиря поранить [9, с. 55].
14 (8+6)

Лише два твори О. Павловича «Думка над Маковицградом» та «Смутяться, вздыхают людкове бідненькі» мають ритм 12-складовика, зі структурною схемою (6+6)2– 15,4% від усіх творів.

Смутяться, вздыхают // людкове бідненькі,
12 (6+6)

Барз їх засмутили // тоти два роченьки.
12 (6+6)

Ах, хліба барз мало, // наші недостаток,
12 (6+6)

Про людей ніт хліба, // ніт наші про статок [9, с. 41].
12 (6+6)

Цезура після шостого складу – постійна. У середньому хореїзовано 25% рядків, 10% рядків мають ритм амфібрахія.

Менше творів було написано 10-складовиком зі структурною схемою (5+5). До нього звертались О. Павлович у вірші «Піснь Маковицька» та О. Духнович у поезії «Вспоминаніє». 7-складовиком укладено два твори О. Духновича «Поменник» та «Поздравленіє». До 11-складовика удався О. Павлович у поезії «Корова».

Наведемо приклад однієї строфи із твору «Корова» О. Павловича:

Яко в сарепі Ілію вдовиця, 11 (5+6)

Так і нас наша корова ховала. 11 (5+6)

Ах, висхла, висхла молочна студниця,
11 (5+6)

Предобра наша корова пропала [9, с. 50].
11 (5+6)

Частка різноскладових силабічних творів цього періоду становить 54,5% у О. Духновича та 23% О. Павловича.

До врегульованих різноскладовиків зі структурною схемою 8,7,8,7 найчастіше вдавався О. Духнович. Цим розміром укладені твори: «Возваніє», «Мысль о Бозѣ», «Вручаніє», «Пѣснь народна русска», «Неповернимое добро», « Пѣснь земледѣльца», «Образ жизни», «Храм любви», «Сирота в заточеніи».

Наведемо для прикладу одну строфу вірша «Вручаніє»:

Я Русин был, емь и буду. 8

Я родился Русиним. 7

Чесный мой род не забуду, 8

Останусь его сыном; 7

Русин был мой отец, матери, 8

Русская вся родина. 7

Русини сестри, и братья 8

И широка дружина [4, с. 248]. 7

Частка 14-складовика зі схемою (8,6,8,6) була такою – 9% у О. Духновича та 15,4% у О. Павловича. Цезуровий поділ (4+4) 8-складових рядків загалом зберігається. Хореїзація рядків, у середньому, становить 35%, та 30,6%; амфібрахія – 13% та 26,9% відповідно.

Були використані також такі схеми урегульованих різноскладовиків, як:

8,5,8,5 («Пѣснь земледѣльца – весною») та 6,5,6,5 («Пѣснь») – О. Духновича, рядками з ритмом 6,6,7 укладено твір «Піснь маковичанина» О. Павловича.

Своєрідними силабічним логеадами – різноскладовими віршами з упорядкованим чергуванням рядків з різною кількістю наголосів – укладено твори О. Духновича «ПРАВОДУШНОЕ ПРИВѢТСТВОВАНИЕ ЕГО КЕСАРСКО-ЦАРСКОГО ВЕЛИЧЕСТВА: ФРАНЦА ІОСИФА, Б.Б.КЕСАРЯ АВСТРІЙСКАГО, И ЦАРЯ УГОРСКАГО К.Ц.С. ГОРОД ПРЯШОВ ВСЕМИЛОСТИВОГО ПОСВѢТИВШАГО, ОТ КАРПАТО-РУСКАГО НАРОДА. 27 ПОЛЯ – 8 АВГУСТА 1852» (8,5,8,5,8,8,5); «Любов милой, и отечества» (8,7,8,7,8,8,7,8,8,7); «Вѣчность» (9,8,9,8,9,9,8,8,7) та «Жаба» (4,4,7,8,8,7).

Наведемо одну строфу поезії «Вѣчность»:

Где вселены межа послідня, 9

И пред ѣл непроходимый, 8

Котораго и мысль негодна 9

Понять, ни превосходимый 8

Ум, - где тѣлесное вещество 9

Перестанет, и все существо; 9

Там неизмѣрна глубина, 8

Все празность, пуста пучина, 8

И бездна безконечна [4, с. 266]. 7

Усього один твір - «Мысль в началѣ весны» - О. Духновича укладений у річищі силабо-тоніки (Ябц). Усереднена схема акцентуації стоп має такий вигляд:

I	II	III	IV	V	VI
80	50	90	100	40	100

Частка повнонаголошених рядків становить 10%.

Когда со славой день // с небес снисходит
вновь. Ябц

И пре лести всея // природы пробуждает,
Ябц

И травка и цветок, // когда ко мнѣ вѣщает:
Ябц

Бог мудрость есть, // он есть предвѣчная любовь [4, с. 284]. Ябц

Переважна більшість поезій закарпатських авторів має строфічний характер. У О. Духновича

строфічними є 54,5% творів. Менше їх фіксуємо у О. Павловича – 46%. Найчастіше автори вдавалися до катренів 33% та 38,5%. У чотиривіршах О. Павловича фіксуємо парне римування ААВВ – 66,7% та перехресне АВ АВ–33,7%. У катренах О. Духновича засвідчено лише форми ХаХа – 72,7% та АвАв – 27,3% перехресного римування. Єдиний твір «Піснь маковичанина» О. Павловича укладено терцетом зі схемою ААВ,ССВ. П'ятивіршем написано твір «Поздравленіє» (ааввс); два твори «Жаба» та «Поменик» характеризуються наявністю шестивіршових строф з римуванням ААВССВ та ааввсс; семивіршова будова наявна у поезії «ПРАВДУШНОЕ ПРИВѢТСТВОВАНИЕ ЕГО КЕСАРСКО-ЦАРСКОГО ВЕЛИЧЕСТВА: ФРАНЦА ЮСИФА, Б.Б.КЕСАРЯ АВСТРІЙСКАГО, И ЦАРЯ УГОРСКАГО К.Ц.С. ГОРОД ПРЯШОВ ВСЕМИЛОСТИВОГО ПОСВѢТИВШАГО, ОТ КАРПАТО-РУСКАГО НАРОДА. 27 ЮЛЯ – 8 АВГУСТА 1852» (АвАвССд); восьмивіршова – у творі «Пѣснь» (ХАХАХВХВ); дев'ятивіршова – у «Вѣчності» (ХАХАВВССд) та десятивіршова – у творі «Любов милой, и отечество» (ааввссдЕЕд) (всі – О. Духнович).

Усі вірші римовані. Переважну більшість становлять жіночі співзвуччя – 87%, чоловічих рим – 13%.

Загалом переважають дієслівні рими – 37,4%, різнограматичні – 14,5%. Точні співзвуччя становлять 82%, неточні – 12%, приблизні – 6%.

Отже, О. Павлович та О. Духнович у своєму поетичному доробку вдавалися до силабічної системи віршування. Найбільш вживаними у них були 8-складовик (30,8%), 14-складовик (8+6)2 та 12-складовик (обидва по 15,4%), 10-складовик і 11-складовик (по 7,7%), та урегульовані різноскладовики 8,6,8,6 (графічно розділений 14-складовик) – 15,45%, і 6,6,7 (15,4%) у О. Павловича. До 6-складовика (30%), 7-складовика (6%), 8-,10-,14(8+6)2 (усі по 3%) і врегульованих різноскладовиків із структурними схемами 8,7,8,7 (27,3%) 8,6,8,6, (графічно розділеного 14-складовика) – 9%, 8,5,8,5 та 6,5,6,5 (обидва – по 3%) та до чотирьох своєрідних силабічних логоедів звертався О. Духнович. Єдиний силабо-тонічний твір має ритм Ябц.

Поети найчастіше використовували катрен з парним та перехресним римуванням жіночих закінчень, рідше – терцет, знаходимо також 5-, 6-, 7-, 8-, 9-, 10-вірші.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гаспаров М. Очерк истории европейского стиха / Л. М. Гаспаров. – М.: Наука, 1989. – 304 с.
2. Бунчук Б. Віршування Івана Франка: [монографія] / Б. І. Бунчук. – Чернівці: Рута, 2000. – 308 с.
3. Домбровський В. Українська стилістика і ритміка. Українська поезика / Володимир Домбровський. – Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 2008. 488 с.
4. Духнович О. Твори. В 4-х т. / О. В. Духнович. – Братислава-Пряшев: Словацьке педагогічне видавництво, 1968 – Т. 1. – 789 с.
5. Історія української літератури: У 8 т. – К.: Наук. думка, 1968. –Т. 3. – 514 с.
6. Костенко Н. Українське віршування ХХ століття / Н. В. Костенко. – К.: Либідь, 1993. – 232 с.
7. Любімова О.. Українське віршування 80-х – 90-х років ХІХ століття: автореф. дис. ...канд. філ. наук: 10.01.06 / Оксана Василівна Любімова. – Тернопіль, 2009. – 20 с.
8. Мальцев В. Українське віршування перших десятиріч ХІХ століття: автореф. дис. ... канд. філ. наук: 10.01.06 / Валентин Сергійович Мальцев. – Чернівці, 2007. – 22 с.
9. Павлович О. Гучність гори і долини: Вибрані твори / О. І. Павлович. –Ужгород: ВАТ Видавництво «Закарпаття», 2004. – 326 с.
10. Письменники Західної України 30–50-х років ХІХ ст. К.: Дніпро, – 1965. – 651 с.
11. Чамата Н. Еволюція метрики української поезії доби романтизму: особливості переходу від силабіки до силабо-тоніки / Н. Чамата // Siowiankiej Metryki Porownawczej: Europejskie wzorce metryczne w literaturach siowianskich. Warszawa, 1995. – S.259–269.

Стаття надійшла до редакції 19.03.2011